

Νομολογία 2281/2001 ΣτΕ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΣτΕ 2281/2001 ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: ΣτΕ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΟΠΟΣ: ΑΘΗΝΑ ΑΡΙΘΜΟΣ: 2281 ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ:2001

ΑΠΟΦΑΣΗ ΣτΕ 2281/2001
ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ

Α)ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ:

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: ΣτΕ
ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΠΟΣ: ΑΘΗΝΑ
ΑΡΙΘΜΟΣ: 2281
ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ:2001

Β) ΚΕΙΜΕΝΟ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 1 Δεκεμβρίου 2000, με την εξής σύνθεση: Χρ. Γεραρής, Πρόεδρος, Ν. Παπαδημητρίου, Φ. Στεργιόπουλος, Γ. Σταυρόπουλος, Αντιπρόεδροι, Αθ. Τσαμπάση, Θ. Χατζηπαύλου, Γ. Παναγιωτόπουλος, Ν. Ντούβας, Σ. Καραλής, Ε. Γαλανού, Γ. Ανεμογιάννης, Π.Ν. Φλώρος, Φ. Αρναούτογλου, Γ. Παπαμεντζελόπουλος, Π. Πικραμμένος, Αγγ. Θεοφιλοπούλου, Ν. Σακελλαρίου, Θ. Παπαευαγγέλου, Εμ. Δαρζέντας, Δ. Πετρούλιας, Ν. Ρόζος, Α. Γκότσης, Αθ. Ράντος, Δ. Μπριόλας, Ελ. Δανδουλάκη, Ειρ. Σάρη, Χρ. Ράμμος, Ν. Μαρκουλάκης, Δ. Μαρινάκης, Στ. Χαραλάμους, Π. Κοτσώνης, Γ. Παπαγεωργίου, Μ. Καραμανώφ, Ι. Μαντζουράνης, Αικ. Σακελλαροπούλου, Σύμβουλοι, Δ. Αλεξανδρής, Β. Καμπίτση, Πάρεδροι. Γραμματέας ο Μ. Καλαντζής.

Για να δικάσει την από 12 Σεπτεμβρίου 2000 αίτηση:

του: , κατοίκου Αθηνών, (Πεδίον Αρεώς), ο οποίος παρέστη με τον δικηγόρο Γ. Μαύρο (Α.Μ. 9446), που τον διόρισε στο ακροατήριο, κατά των: 1) Υπουργού Οικονομικών και 2) Υπουργού Δημόσιας Τάξης, οι οποίοι παρέστησαν με τους: Α) Ν. Μαυρικά, Νομικό Σύμβουλο του Κράτους και Β) Ν. Δασκαλαντωνάκη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 19 Οκτωβρίου 2000 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφ. α' του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή ο αιτών επιδιώκει να ακυρωθεί η υπ' αριθμ. 8200/0 - 441210/17-7-2000 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δημοσίας Τάξεως (ΦΕΚ 879/17-7-2000 τ. Β').

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Συμβούλου, Θ. Χατζηπαύλου.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τον πληρεξούσιο του αιτούντος, ο οποίος ανέπτυξε και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και ζήτησε να γίνει δεκτή η αίτηση και τους αντιπροσώπους των Υπουργών, οι οποίοι ζήτησαν την απόρριψή της.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου και αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον Νόμο

1. Επειδή, για την άσκηση της κρινόμενης αίτησης, η οποία εισάγεται στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της

Επικρατείας κατόπιν της από 19.10.2000 πράξης του Προέδρου του Δικαστηρίου, λόγω της σπουδαιότητάς της (άρθρ. 14 παρ. 2α' π.δ. 18/1989 φ. Α' 8), έχουν καταβληθεί τα νόμιμα τέλη και το παράβολο (διπλότυπο 4110019/2000 ΔΟΥ Ενσήμων και Δικαστικών Εισπραξιών Αθηνών, ειδικά έντυπα παραβόλου Α.1597735/2000).

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση της κοινής απόφασης 8200/0 - 441210/17.7.2000 του Υπουργού Δημόσιας Τάξης και του Υφυπουργού Οικονομικών "Τύπος, απαιτούμενα δικαιολογητικά και αρμόδιες Υπηρεσίες για την έκδοση των δελτίων ταυτότητας" (φ. Β' 879), κατά το μέρος που δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των στοιχείων που θα αναγράφονται στο εξής στα δελτία ταυτότητας το θρήσκευμα και η ιθαγένεια.

3. Επειδή, ο αιτών, ενήλικας πολίτης, που κατοικεί στην Ελλάδα, οφείλει σύμφωνα με τις εφαρμοστές, όπως γίνεται δεκτό στις επόμενες σκέψεις, διατάξεις του ν.δ. 127/1969, να είναι εφοδιασμένος με δελτίο ταυτότητας, σε περίπτωση δε κλοπής ή απώλειας του δελτίου ταυτότητας υποχρεούται να ζητήσει την έκδοση νέου δελτίου. Συνεπώς, νομιμοποιείται στην άσκηση της υπό κρίση αιτήσεως κατά της κανονιστικής υπουργικής απόφασης, προβάλλοντας ότι από τη μη αναγραφή του θρησκεύματος και της ιθαγένειας στα εφεξής εκδιδόμενα δελτία ταυτότητας θίγεται η

προσωπικότητά του ως Έλληνα πολίτη και Χριστιανού Ορθόδοξου. Και τούτο διότι η βλάβη, την οποία επικαλείται, δικαιολογεί το ηθικό έννομο συμφέρον για την προσβολή της κανονιστικής απόφασης, ως προς την οποία η κρινόμενη αίτηση ασκείται εμπροθέσμως και εν γένει παραδεκτός.

4. Επειδή, το ν.δ. 127/1969, καταργώντας την έως τότε ισχύουσα νομοθεσία, (ν. 87/1945 "Περί υποχρεωτικού εφοδιασμού διά δελτίων ταυτότητος"), προέβλεψε την έκδοση δελτίου ταυτότητας, ορίζοντας στο άρθρο του 1 ότι, κατ' αρχήν, όλοι οι διαμένοντες στην Ελλάδα, "μονίμως ή προσωρινώς ημεδαποί αμφοτέρων των φύλων", ηλικίας άνω των 14 ετών, υποχρεούνται να εφοδιασθούν με δελτίο ταυτότητας, εκδιδόμενο ατελώς κατά τις διατάξεις του Δ/τος αυτού. Σύμφωνα δε με το άρθρο 2 του ν.δ/τος, τα δελτία ταυτότητας περιλαμβάνουν τα ακόλουθα στοιχεία: "1) Φωτογραφία κατόχου. 2) Δακτυλικόν αποτύπωμα. 3) Επώνυμον. 4) Ονομα. 5) Ονομα πατρός. 6) Ονομα μητρός. 7) Ονομα συζύγου και προκειμένου περί εγγάμου γυναικός και το ονοματεπώνυμον του πατρός αυτής. 8) Ακριβή χρονολογία γεννήσεως. 9) Τόπον γεννήσεως. 10) Ανάστημα (διά τους άνω του 25ου έτους). 11) Σχήμα προσώπου. 12) Χρώμα οφθαλμών. 13) Ομάδα αίματος (συμπληρούμενον προαιρετικώς). 14) Την ιδιότητα του κατόχου του δελτίου ως συνταξιούχου του Δημοσίου ή άλλου τινός Ταμείου κυρίας ασφαλίσεως. 15) Τόπον μονίμου ή προσωρινού κατοικίας. 16) Διεύθυνσιν κατοικίας. 17) Επάγγελμα. 18) Υπηκοότητα. 19) Δήμον ή Κοινότητα, εις όν είναι εγγεγραμμένος ο κάτοχος του δελτίου ως και αριθμόν μητρώου εγγραφής τούτου. 20) Θρήσκευμα, και 21) Παν έτερον στοιχείον καθορισθόσμενον δι' αποφάσεως του επί της Δημοσίας Τάξεως Υπουργού, δημοσιευομένης διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως". Κατά το άρθρο 3 του ν.δ/τος, οι αρμόδιες για την έκδοση των δελτίων ταυτότητας αρχές υποχρεούνται να τηρούν ειδικό Αρχείο Ταυτοτήτων, στο οποίο περιέχονται όλα τα "διά την έκδοση των δελτίων τούτων αναγραφόμενα στοιχεία", καθώς και τα υποβληθέντα σχετικά δικαιολογητικά. Με το άρθρο 4 του ίδιου ν.δ/τος παρασχέθηκε εξουσιοδότηση στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης να καθορίζει με απόφασή του: α) τις αρμόδιες για την έκδοση των δελτίων ταυτότητας αρχές. β) τα απαιτούμενα για την έκδοσή τους στοιχεία. γ) τον τύπο των δελτίων, τα σχετικά με την αντικατάσταση και την, ανά δεκαετία, ανανέωση των δελτίων και δ) κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια. Περαιτέρω στο άρθρο του 5 το ν.δ/γμα αυτό όρισε, ότι η ταυτότητα των Ελλήνων που διαμένουν στην Ελλάδα, "μονίμως ή προσωρινώς", αποδεικνύεται αποκλειστικά από το δελτίο ταυτότητας, που εκδίδεται κατά τις διατάξεις του δ/τος αυτού, ή έχει εκδοθεί βάσει της 4897/26/13/1/20.9.1959 αποφάσεως του Υπουργού Εσωτερικών, εκτός των εν ενεργεία αξιωματικών, υπαξιωματικών και οπλιτών των Ενόπλων Δυνάμεων, του Λιμενικού Σώματος, της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας και των Σωμάτων Ασφαλείας η ταυτότητα, των οποίων αποδεικνύεται από τα ειδικά δελτία ταυτότητας. Η ταυτότητα των Ελλήνων που κατοικούν ή διαμένουν στο εξωτερικό αποδεικνύεται από το διαβατήριό που φέρουν. Με τα άρθρα 6, 7 και 8 του ν.δ/τος ρυθμίσθηκαν οι περιπτώσεις αντικατάστασης του δελτίου ταυτότητας επί μεταβολής στοιχείων, έκδοσης δελτίου ταυτότητας για τους κατόχους ειδικού δελτίου ταυτότητας όταν αυτοί παύσουν να είναι εν ενεργεία και έκδοσης νέου δελτίου ταυτότητας σε περίπτωση απώλειας ή φθοράς του παλαιού δελτίου. Τέλος με το άρθρο 9, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο μόνο του ν.δ. 153/1969 (ΦΕΚ 58), ορίσθηκε, μεταξύ άλλων, ότι τα περιλαμβανόμενα στα δελτία αστυνομικής ταυτότητας στοιχεία, εκτός των επαγγέλματος, "αποδεικνύονται πλήρως" με τα δελτία αυτά ενώπιον των δημοσίων, δημοτικών, κοινοτικών αρχών ή υπηρεσιών καθώς και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου των εκπαιδευτηρίων, των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας των τραπεζών, των ανενγνωρισμένων συλλόγων των σωματείων και συνεταιρισμών. Το έτος 1986 δημοσιεύθηκε ο Ν. 1599/1986, "Σχέσεις κράτους-πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 75) στο πρώτο κεφάλαιο του οποίου, με υπότιτλο "Νέος τύπος ταυτότητας", ρυθμίζεται εκ νέου, η έκδοση δελτίου ταυτότητας. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγρ. 1 "Οι Έλληνες πολίτες που κατοικούν ή διαμένουν προσωρινά στην Ελλάδα και έχουν συμπληρώσει το δωδέκατο έτος της ηλικίας τους υποχρεούνται να εφοδιασθούν με δελτίο ταυτότητας, που εκδίδεται ατελώς σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού". Κατά την παράγρ. 2 του ίδιου άρθρου, τα δελτία ταυτότητας εκδίδονται από τις διευθύνσεις εσωτερικών των νομαρχιών και των διαμερισμάτων της Νομαρχίας Αττικής, στην περιφέρεια των οποίων γεννήθηκε ο υπόχρεος ύστερα από αίτησή του. Όσον αφορά ειδικώς τους αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και οπλίτες των Ενόπλων Δυνάμεων και τους υπηρετούντες στην Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα και την Πυροσβεστική Υπηρεσία, αυτοί, σύμφωνα με την παράγρ. 3, "υποχρεούνται να εφοδιάζονται με δελτίο ταυτότητας από την αρμόδια κατά περίπτωση υπηρεσία". Κατά την παράγραφο δε 4 του ίδιου άρθρου 1, οι αρχές που εκδίδουν τα δελτία ταυτότητας, υποχρεούνται να τηρούν ειδικό αρχείο ταυτοτήτων, στο οποίο φυλάσσονται τα δικαιολογητικά που υποβλήθηκαν για την έκδοση του δελτίου καθώς και αντίγραφο του. Στο άρθρο 3 του ν. 1599/1986, με υπότιτλο "Στοιχεία δελτίου ταυτότητας", ορίζονται τα

εξής: "1. Τα δελτία ταυτότητας περιέχουν τα επόμενα στοιχεία του κατόχου: α. φωτογραφία, β. επώνυμο και κύριο όνομα, γ. επώνυμο και κύριο όνομα του πατέρα και της μητέρας, δ. επώνυμο και κύριο όνομα συζύγου, ε. χρονολογία της γέννησης (ημέρα, μήνα, έτος), στ. τόπος γέννησης, ζ. το δήμο ή την κοινότητα, στο δημοτολόγιο του οποίου είναι γραμμένος και τον αύξοντα αριθμό της οικογενειακής του μερίδας, η. το δήμο ή την κοινότητα, στο μητρώο αρρένων του οποίου είναι γραμμένος, θ. την εκπλήρωση ή μη των στρατολογικών υποχρεώσεων, ι. την ομάδα αίματος, ια. την εκλογική υποδιαίρεση (περιοχή) δήμου ή κοινότητας, ιβ. το θρήσκευμα. 2. Τα στοιχεία που περιέχονται στο δελτίο ταυτότητας σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο καταχωρούνται υποχρεωτικά, πλην του στοιχείου του θρησκειογράφου. Το στοιχείο αυτό καταχωρείται εφόσον ζητηθεί από τον ενδιαφερόμενο. 3. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών καθορίζονται: α. ο τύπος του δελτίου ταυτότητας. β. Τα δικαιολογητικά στοιχεία που υποβάλλονται για την έκδοσή του. γ. ο τύπος της αίτησης και η διαδικασία υποβολής της, δ. κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια". Περαιτέρω, στο άρθρο 4 του νόμου αυτού προβλέπεται η αντικατάσταση του δελτίου ταυτότητας σε περίπτωση μεταβολής των στοιχείων της ταυτότητας αλλά και λόγω απώλειας ή φθοράς του δελτίου ταυτότητας ή αναγραφής εσφαλμένων στοιχείων και με το άρθρο 6 ορίζεται ότι η ταυτότητα των ελλήνων πολιτών "έναντι πάντων" αποδεικνύεται: α) από τα δελτία ταυτότητας, που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού, β) από τα δελτία ταυτότητας που εκδόθηκαν κατά τις διατάξεις του ν.δ. 127/1969, εωσότου αντικατασταθούν σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού, και από το διαβατήριο για τους έλληνες της αλλοδαπής και προβλέπεται η κατ' εξαίρεση επίδειξη, αντί του δελτίου ταυτότητας, της προσωρινής βεβαίωσης των αρμόδιων αρχών ότι έχουν κατατεθεί τα δικαιολογητικά για την έκδοση δελτίου ταυτότητας. Στο άρθρο του 25, με υπότιτλο "Μεταβατικές διατάξεις", ο ν. 1599/1986 ορίζει στη μεν παράγρ. 1 ότι "οι έλληνες πολίτες υποχρεούνται από την 1.1.1988 μέχρι την 31.12.1988 να ζητήσουν να εφοδιασθούν με τα νέα δελτία ταυτότητας, σύμφωνα με όσα ορίζονται στις διατάξεις του νόμου αυτού" και ότι η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, στην δε παραγρ. 2 ότι "Μέχρι την έκδοση του νέου δελτίου η ταυτότητα των προσώπων καθώς και τα βεβαιούμενα σ' αυτό στοιχεία αποδεικνύονται από τα δελτία ταυτότητας που έχουν εκδοθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 127/1969 (ΦΕΚ 29) όπως αυτό τροποποιήθηκε". Κατά την παράγρ. 4 του ίδιου άρθρου, "Οι αστυνομικές αρχές εξακολουθούν να εκδίδουν δελτία ταυτότητας, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 127/1969, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα, έως την 31.12.1987. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών". Με βάση την εξουσιοδότηση, που παρέχεται με τη μεταβατική διάταξη της παραγρ. 4 του άρθρου 25, εκδίδονται έκτοτε συνεχώς αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών, με τις οποίες παρατείνεται η αρχική προθεσμία που όριζε η μεταβατική αυτή διάταξη. Η τελευταία απόφαση της Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (77701/18047/31.5.2000), η οποία δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 20.6.2000, (ΦΕΚ 755 τ, Β') παρατείνει την παραπάνω προθεσμία έως τις 30.6.2001. Τέλος στο άρθρο 26 του ίδιου ν. 1599/1986 ορίζεται ότι καταργούνται, μεταξύ άλλων, από την έναρξη της ισχύος του (δηλαδή από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, "όπου δεν ορίζεται διαφορετικά", κατά το άρθρο 33) το ν.δ. 153/1969. Με το ν. 1988/1991 (ΦΕΚ 189) αντικαταστάθηκαν ορισμένες διατάξεις του ν. 1599/1986, που αφορούν την έκδοση και αντικατάσταση του δελτίου ταυτότητας, μεταξύ δε αυτών και το άρθρο 3 του ν. 1599/1986, όπως είχε εν τω μεταξύ τροποποιηθεί με το άρθρο 39 παραγρ. 1 του ν. 1832/1989 (ΦΕΚ 54). Συγκεκριμένα το άρθρο 3 αντικαταστάθηκε ως εξής: "1. Τα δελτία ταυτότητας περιέχουν τα επόμενα στοιχεία του κατόχου: α. Φωτογραφία. β. Επώνυμο. γ. Ονομα. δ. Επώνυμο και όνομα πατέρα. ε. Επώνυμο και όνομα μητέρας. στ. Φύλο. ζ. Επώνυμο και όνομα συζύγου. η. Χρονολογία γέννησης (ημέρα, μήνα, έτος). θ. Τόπος γέννησης. ι. Ιθαγένεια. ια. Θρήσκευμα. ιβ. Αριθ. δημοτολογίου. ιγ. Δημότης. ιδ. Εκλογική εγγραφή. ιε. Διεύθυνση κατοικίας. ιστ. Υπογραφή κατόχου. ιζ. Ομάδα αίματος. ιη. Δ.Ι.Ο.Σ. Τα στοιχεία των ανωτέρω β' και γ' περιπτώσεων αναγράφονται και με λατινικούς χαρακτήρες (ΕΛΟΤ 743). 2. Τα στοιχεία, που περιέχονται στο δελτίο ταυτότητας, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, καταχωρούνται υποχρεωτικά, πλην των στοιχείων των περιπτώσεων ιζ' (ομάδα αίματος) και ιη' (Δ.Ι.Ο.Σ.) Δωρητής Ιστών και Οργάνων Σώματος. Τα στοιχεία αυτά καταχωρούνται εφ' όσον τα ζητήσει ο ενδιαφερόμενος, ο οποίος στην περίπτωση του στοιχείου Δ.Ι.Ο.Σ. απαιτείται να έχει πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα. 3. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών καθορίζονται: α. Ο τύπος και οι προδιαγραφές του δελτίου ταυτότητας, καθώς και η διάρκεια ισχύος του, που δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δέκα ετών. β. Τα δικαιολογητικά στοιχεία, που υποβάλλονται για την έκδοσή του. γ. Η αρχή στην οποία υποβάλλεται η αίτηση, ο τύπος της αίτησης, η προθεσμία και η διαδικασία υποβολής της, καθώς και οι συνέπειες και κυρώσεις στις περιπτώσεις μη εμπρόθεσμης

υποβολής της, δ. Κάθε άλλη λεπτομέρεια.". Με τη νέα αυτή ρύθμιση του ν. 1988/1991 καθίσταται και πάλι υποχρεωτική η αναγραφή του θρησκευόμενου, προβλέπεται δε η αναγραφή της ιθαγένειας του κατόχου του δελτίου, ενώ όπως ήδη αναφέρθηκε, η αρχική διάταξη, η αντικατασταθείσα του άρθρου 3, προέβλεπε την προαιρετική αναγραφή του θρησκευόμενου ("εφ' όσον ζητηθεί από τον ενδιαφερόμενο") και δεν περιελάμβανε μεταξύ των αναγραφόμενων στοιχείων την ιθαγένεια του κατόχου.

5. Επειδή, όπως συνάγεται από την ανωτέρω μεταβατική διάταξη της παραγρ. 4 του άρθρου 25 του Ν. 1599/1986, οι αστυνομικές αρχές εξακολουθούν και μετά την έναρξη της τυπικής ισχύος του νόμου αυτού, που εισήγαγε νέου τύπου δελτία ταυτότητας, χορηγούμενα από τις διευθύνσεις εσωτερικών των νομαρχιών, να εκδίδουν, έως τις 31.12.1987 αλλά και καθόσον χρόνο παρατείνεται με αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών η αρχική αυτή προθεσμία, τα δελτία ταυτότητας, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Ν.Δ. 127/1969 και τις δυνάμει του άρθρου 4 αυτού εκδιδόμενες κανονιστικές αποφάσεις του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Συνεπώς, ως προς το θέμα της εκδόσεως των δελτίων ταυτότητας, οι σχετικές διατάξεις του ν. 1599/86 δεν είναι εφαρμοστέες, στην προκειμένη περίπτωση η δε προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία εκδόθηκε βάσει της εξουσιοδότησεως του άρθρου 4 του ν.δ. 127/69 με σύμπραξη του Υπουργού Δημόσιας Τάξης είναι νόμιμη από την άποψη αυτή και ο περί του αντιθέτου λόγος ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται ότι εν προκειμένω ήταν εφαρμοστέα η εξουσιοδότηση του άρθρου 3 παρ. 3 του ν. 1599/86 και συνεπώς, αρμόδιος να συμπράξει στην έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης ήταν ο Υπουργός Εσωτερικών και όχι ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Α. Τσαμπάση, Γ. Παναγιωτόπουλος, Ν. Ντούβας, Φ. Αρναούτογλου, Π. Πικραμμένος, Ν. Σακελλαρίου, Θ. Παπασευαγγέλου, Α. Γκότσης, Α. Ράντος, Δ. Μαρινάκης, Σ. Χαραλάμπους, Γ. Παπαγεωργίου και Μ. Καραμανώφ και οι δύο Πάρεδροι, οι οποίοι έχουν την ακόλουθη γνώμη: Μετά την ισχύ του ν. 1599/1986, η έκδοση του δελτίου ταυτότητας, το περιεχόμενό του, καθώς και ο καθορισμός του τύπου του και των λοιπών συναφών λεπτομερειών διέπεται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, όπως τροποποιήθηκε, και όχι, πλέον, από τις διατάξεις του ν.δ. 127/1969. Η ρύθμιση δε της μεταβατικής διατάξεως της παρ. 4 του άρθ. 25 του ν. 1599/1986 αφορά, όπως και από την διατύπωση της διατάξεως προκύπτει, μόνο τη διατήρηση της αρμοδιότητας των αστυνομικών αρχών προς έκδοση των ατομικών δελτίων, αντί της καθιερούμενης στο νόμο αντίστοιχης αρμοδιότητας των νομαρχιών. Τουτό δε ευλόγως εν όψει της ανάγκης προσαρμογής μεγάλου αριθμού περιφερειακών (τότε) υπηρεσιών στην νέα για αυτές διαδικασία. Οτι αυτή είναι μόνον η έννοια της μεταβατικής διατάξεως καθίσταται σαφές εκ του ότι αφ' ενός μεν ο νομοθέτης προχώρησε σε τροποποίηση του νόμου αυτού (1599/1986) με τον ν. 1988/1991, αφ' ετέρου δε εκδόθηκε με βάση την εξουσιοδότηση του ν. 1599/1986, όπως τροποποιήθηκε, νέα υπουργική απόφαση για τον τύπο του δελτίου ταυτότητας (υπ' αριθ. Φ. 21385/11246/1.7.1992, απόφαση Υπουργού Εσωτερικών, Β' 422), γεγονός που δεν θα είχαν έννοια αν ο νόμος αυτός παρέμενε διαρκώς σε αναστολή και εξακολουθούσε να εφαρμόζεται για το περιεχόμενο του δελτίου ταυτότητας το ν.δ. 127/1969.

6. Επειδή, το άρθρο 2 του ν.δ. 127/1969 επιβάλλει την υποχρεωτική αναγραφή στο δελτίο ταυτότητας των αναφερομένων σε αυτό στοιχείων του κατόχου του δελτίου, με μόνη εξαίρεση το στοιχείο της ομάδας αίματος, ως προς το οποίο ρητώς ορίζεται, ότι η σχετική ένδειξη συμπληρώνεται προαιρετικά, εάν δηλαδή το επιθυμεί ο κάτοχος του δελτίου. Εξάλλου, με την ανωτέρω εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 4 του ίδιου ν.δ/τος παρέχεται στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης η εξουσία να καθορίζει, μεταξύ άλλων, τον τύπο (υπόδειγμα) του δελτίου ταυτότητας, δηλαδή το σχήμα, τις διαστάσεις και τις εν γένει ενδείξεις του δελτίου, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα στοιχεία του άρθρου 2, υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι η αναγραφή των στοιχείων αυτών δεν αντικείται σε μεταγενέστερο νόμο ή στο Σύνταγμα. Στην περίπτωση αυτή ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης οφείλει να προβαίνει, με βάση την εν λόγω εξουσιοδοτική διάταξη, η οποία είναι σύμφωνη με το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος, αφού παρέχεται για τη ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων, σε νέο νόμιμο καθορισμό των περιλαμβανόμενων στο δελτίο ταυτότητας στοιχείων. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Α. Τσαμπάση, Γ. Παναγιωτόπουλος, Ν. Ντούβας, Φ. Αρναούτογλου, Π. Πικραμμένος, Ν. Σακελλαρίου, Θ. Παπασευαγγέλου, Α. Γκότσης, Α. Ράντος, Δ. Μαρινάκης, Σ. Χαραλάμπους, Γ. Παπαγεωργίου και Μ. Καραμανώφ και οι δύο Πάρεδροι, οι οποίοι έχουν την ακόλουθη γνώμη: Υπό την εκδοχή ότι εξακολουθούσε να ισχύει η εξουσιοδότηση του ν.δ. 127/1969, αυτή δεν είχε ούτε μπορούσε κατά το Σύνταγμα να έχει την έννοια ότι ο Υπουργός, αρμόδιος προς ρύθμιση θεμάτων μόνον ειδικότερου, τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα, μπορούσε αυτογνωμόνως να τροποποιήσει ρητή αντίθετη διάταξη τυπικού νόμου. Για το ζήτημα του ακριβούς περιεχομένου του δελτίου ταυτότητας δεν είχε παρασχεθεί στον Υπουργό εξουσιοδότηση ούτε από το νόμο αυτό ούτε από τον ν. 1599/1986,

για τον λόγο ότι το θέμα αυτό ρυθμιζόταν ευθέως και εξαντλητικώς από τους τυπικούς αυτούς νόμους. Μόνον δε, εν πάση περιπτώσει, με ειδική προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας εξουσιοδότηση θα μπορούσε κανονιστικώς να ανατραπεί ο ορισμός του τυπικού νόμου, αν συνέτρεχε νόμιμη περίπτωση. Ο Σύμβουλος Φ. Αρναούτογλου υποστήριξε προσέτι ότι, όταν ο νομοθέτης εξουσιοδοτεί, κατά το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος, όργανο της Διοικήσεως να θεσπίσει κανόνες δικαίου στο πλαίσιο μιας εξουσιοδοτήσεως, είναι ανεπίτρεπτο στο όργανο αυτό που δρα, στην περίπτωση αυτή, ως προέκταση του νομοθέτη, να μην εφαρμόζει όσες διατάξεις του νόμου θεωρεί αντισυνταγματικές. Επομένως, για τον λόγο προεχόντως αυτόν, η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση θα έπρεπε να ακυρωθεί.

7. Επειδή, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, που συστάθηκε με το ν. 2472/1997 "Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα" (φ. Α' 50), με την απόφασή της 510/17/15.5.2000, αφού έκρινε, ερμηνεύοντας τις διατάξεις του εν λόγω νόμου, ότι δεν είναι πλέον επιτρεπτή η αναγραφή στα δελτία ταυτότητας, μεταξύ άλλων στοιχείων, του θρησκευάτος, της ιθαγένειας και του ονοματεπώνυμου του (της) συζύγου, απηύθυνε σύσταση, προειδοποίησε και κάλεσε τον υπεύθυνο επεξεργασίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και κάθε άλλο συναρμόδιο, έως ότου καθιερωθεί το νέου τύπου δελτίο ταυτότητας του ν. 1599/1986, να συμμορφωθούν, εντός ευλόγου χρόνου και πάντως όχι περισσότερο του απολύτως αναγκαίου για την προσαρμογή των σχετικών διαδικασιών, προς το περιεχόμενο της απόφασης αυτής, εκδίδοντας τις αναγκαίες οδηγίες προς τις οικείες αρχές και υπηρεσίες, ώστε εφεξής κατά την έκδοση των νέων δελτίων αστυνομικής ταυτότητας ή τυχόν αντικατάσταση των παλαιών, να μη συλλέγουν (δηλαδή να μη ερωτούν ούτε να επιτρέπουν την αναγραφή) και να μη επεξεργάζονται τα ανωτέρω στοιχεία, καθόσον, άλλως, η Αρχή θα επανέλθει σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 21 και 221 του ν. 2472/97. Η προσβαλλόμενη κανονιστική απόφαση μνημονεύει μεν στο προοίμιό της την πιο πάνω ατομική διοικητική πράξη της Αρχής, αλλά δεν στηρίζεται ούτε και θα μπορούσε να στηριχθεί, σ' αυτήν αφού η έκδοση της πράξης της Αρχής δεν αποτελούσε κατά νόμο προϋπόθεση για την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης. Η απόφαση αυτή στηρίζεται αυτοτελώς στην εξουσιοδότηση του άρθρου 4 του ν. 127/69, ενόψει της οποίας και της λοιπής νομοθεσίας θα κριθεί η νομιμότητά της. Ως εκ τούτου οι τυχόν πλημμέλειες της πράξης της Αρχής δεν επηρεάζουν τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης απόφασης και η μνεία αυτής στο προοίμιο της τελευταίας είναι, από την άποψη αυτή, αδιάφορη. Συνεπώς πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι όλοι οι λόγοι ακυρώσεως που αναφέρονται σε διάφορες, κατά τους ισχυρισμούς των αιτούντων, πλημμέλειες της πράξης της Αρχής, και προβάλλουν ότι οι πλημμέλειες αυτές συνεπάγονται ακυρότητα της προσβαλλόμενης απόφασης. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Α. Τσαμπάση, Γ. Παναγιωτόπουλος, Ν. Ντούβας, Π. Πικραμμένος, Ν. Σακελλαρίου, Θ. Παπαευαγγέλου, Α. Ράντος, Δ. Μαρινάκης, Σ. Χαραλάμπους, Γ. Παπαγεωργίου και Μ. Καραμανώφ και ο Πάρεδρος Δ. Αλεξανδρής, οι οποίοι έχουν τη γνώμη ότι, όπως άλλωστε προκύπτει από το προοίμιό της, η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση στηρίζεται αποκλειστικώς στην απόφαση της Αρχής και επομένως πλημμέλειες της αποφάσεως της τελευταίας επηρεάζουν το κύρος της. Είναι άλλωστε αντιφατικό να γίνεται αρχικώς δεκτό ότι με την απόφαση της Αρχής επιβάλλεται δεσμευτική διοικητική κύρωση προειδοποιήσεως στον υπεύθυνο επεξεργασίας και άρα στον Υπουργό, στη συνέχεια δε η εκδιδόμενη προς άρση των περιστατικών που οδήγησαν στην προειδοποίηση υπουργική απόφαση να θεωρείται ως ασύνδετη με την κύρωση. Η ερμηνευτική αυτή εκδοχή άγει ευθέως στο άτοπο συμπέρασμα ότι οι επιβαλλόμενες από την Αρχή διοικητικές κυρώσεις προς την διοίκηση στερούνται οποιασδήποτε έννομης συνέπειας αφού η διοίκηση μπορεί να δρα στην συνέχεια ασυνδέτως προς την κύρωση.

8. Επειδή, το Σύνταγμα στο άρθρο 13 ορίζει τα εξής: "1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός. 2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται. 3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας. 4. Κανένας δεν μπορεί, εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το Κράτος ή να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς τους νόμους. 5. ...". Κατά το άρθρο δε 3 παράγρ. 1 του Συντάγματος "Επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού...".

9. Επειδή, με το άρθρο 13 του Συντάγματος κατοχυρώνεται ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας. Το ατομικό αυτό δικαίωμα, που

υπόκειται μόνο στους προβλεπόμενους από το ίδιο το Σύνταγμα περιορισμούς, περιλαμβάνει την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης αφ' ενός (παράγρ. 1) και την ελευθερία εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων αφ' ετέρου, με ρητή αναφορά στην ανεμπόδιστη άσκηση της λατρείας κάθε γνωστής θρησκείας (παραγρ. 2). Οι διατάξεις της παραγρ. 1 του άρθρου αυτού, με τις οποίες προστατεύεται η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης και επιβάλλεται η ίση μεταχείριση, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, στην απόλαυση όχι μόνο των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, αλλά όλων των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η έννομη τάξη καθιερώνεται δηλαδή η θρησκευτική ισότητα, είναι διατάξεις θεμελιώδεις, ως μη υποκείμενες, σύμφωνα με το άρθρο 110 παραγρ. 1 του Συντάγματος, σε αναθεώρηση. Εξ άλλου η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης διακηρύσσεται ως απαραβίαστη, χωρίς να τάσσεται κανένας περιορισμός, υποκείμενη συνεπώς μόνον στους περιορισμούς της παραγράφου 4 του άρθρου αυτού, ενώ η ελευθερία εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων, ειδικότερη μορφή της οποίας αποτελεί η άσκηση της λατρείας, υπόκειται επί πλέον στους περιορισμούς που επιβάλλονται από τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, με την οποία προστατεύεται προεχόντως το ενδιάθετο φρόνημα του ατόμου αναφορικά με το θείο από κάθε κρατική επέμβαση, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και το δικαίωμα του ατόμου να μην αποκαλύπτει το θρήσκευμα που ακολουθεί ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του. Κανένας δεν μπορεί να εξαναγκασθεί με οποιονδήποτε τρόπο, να αποκαλύψει είτε αμέσως είτε εμμέσως, το θρήσκευμα ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του, υποχρεούμενος σε πράξεις ή παραλείψεις από τις οποίες θα τεκμαίρεται η ύπαρξη ή η ανυπαρξία τους. Και καμία κρατική αρχή ή κρατικό όργανο δεν επιτρέπεται να επεμβαίνουν στον απαραβίαστο, κατά το Σύνταγμα, χώρο αυτό της συνείδησης του ατόμου και να αναζητούν το θρησκευτικό του φρόνημα, πολύ δε περισσότερο να επιβάλλουν την εξωτερική των όποιων πεποιθήσεων του ατόμου αναφορικά με το θείο. Διάφορο δε είναι το ζήτημα της οικειοθελούς προς τις κρατικές αρχές γνωστοποίησης του θρησκευόμενου του ατόμου, η οποία όμως γίνεται με πρωτοβουλία του και για την άσκηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η έννομη τάξη για την προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας. (π.χ. η μη εκπλήρωση των στρατιωτικών υποχρεώσεων για λόγους συνειδησιακής αντίρρησης, η απαλλαγή από τη διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών και από συναφείς σχολικές υποχρεώσεις, όπως ο εκκλησιασμός και η ομαδική προσευχή, η ίδρυση ναού ή ευκτηρίου οίκου, η ίδρυση σωματείου θρησκευτικού χαρακτήρα κλπ.). Συνεπώς, η υποχρεωτική αναγραφή του θρησκευόμενου στα δελτία ταυτότητας, την οποία επιβάλλει η διάταξη του άρθρου 2 περίπτ. 20 του Ν.Δ. 127/1969, που εξακολουθεί, σύμφωνα με το άρθρο 25 παραγρ. 4 του Ν. 1599/1986, να εφαρμόζεται, συνιστά παραβίαση του άρθρου 13 του Συντάγματος, ο δε αντίθετος λόγος ακυρώσεως είναι αβάσιμος. Μειοψήφισαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Γ. Παναγιωτόπουλος, Ν. Σακελλαρίου, Θ. Παπαεσαγγέλου, Αθ. Ράντος, Δ. Μαρινάκης, Γ. Παπαγεωργίου και Μ. Καραμανώφ, με τους οποίους συντάχθηκε και ο Πάρεδρος Δ. Αλεξανδρής, οι οποίοι διατύπωσαν την εξής γνώμη: Οι διατάξεις της ειδικής νομοθεσίας για τις ταυτότητες που προβλέπουν την αναγραφή του θρησκευόμενου, είτε υποχρεωτικώς είτε, πολλώ μάλλον, προαιρετικώς, δεν αντίκεινται στο Σύνταγμα. Καμία από τις διατάξεις του Συντάγματος είτε ιστορικά είτε γραμματικά είτε τελεολογικά ερμηνευόμενη, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι στερεί από την Πολιτεία το δικαίωμα, εκδηλούμενο με την ψήφιση ειδικής διατάξεως τυπικού νόμου, να ζητεί από τους πολίτες να προβούν, προκειμένου να συνταχθεί ένα δημόσιο έγγραφο, στην δήλωση του θρησκευόμενου που πρεσβεύουν, αν πρόκειται, με τον τρόπο αυτό, να εξυπηρετηθεί ειδικός σκοπός δημοσίου συμφέροντος και δημόσιας τάξεως τον οποίο κυριαρχικώς εκτιμά ο νομοθέτης. Η παρεχόμενη από το Σύνταγμα προστασία του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησεως περιλαμβάνει το δικαίωμα του ατόμου να μην αποκαλύπτει τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, αλλά, εξ ίσου, και το δικαίωμά του να εκδηλώνει τις πεποιθήσεις του αυτές, δεν παραβιάζει δε το ως άνω δικαίωμα η υποβολή σχετικού ερωτήματος, αφού προϋπόθεση ασκήσεως του αρνητικού δικαιώματος αποτελεί ακριβώς η υποβολή του ερωτήματος. Περαιτέρω, η συνταγματική προστασία λειτουργεί, όπως άλλωστε και κάθε ατομικό δικαίωμα, σε περίπτωση που η προσβάλλουσα το δικαίωμα συμπεριφορά της πολιτείας είτε κατατείνει ευθέως στην παραβίασή του είτε, πάντως, μπορεί αμέσως ή εμμέσως να οδηγήσει στην δημιουργία απαγορευομένων διακρίσεων με βάση το θρήσκευμα. Τέτοια περίπτωση πάντως δεν συντρέχει όταν η δήλωση του θρησκευόμενου σε δημόσιο έγγραφο γίνεται όχι για την δημιουργία δυσμενών διακρίσεων αλλ', αντιθέτως, για την διευκόλυνση στην άσκηση δικαιωμάτων και την απόδειξη εννόμων σχέσεων. Πράγματι, το θρήσκευμα μπορεί μιν να αφορά την εσωτερική σχέση του ατόμου με το θείο, συνδέεται όμως από το Σύνταγμα και το νόμο με σωρεία εννόμων σχέσεων των πολιτών που καθιστούν την αποκάλυψή του αναγκαία και υποχρεωτική. Όταν η έννομη τάξη συναρτά την ονοματοδοσία, τον γάμο, την κηδεία, τον τύπο του

όρκου, τη χορήγηση οποιουδήποτε πιστοποιητικού οικογενειακής ή προσωπικής καταστάσεως που αποκαλύπτει τον τρόπο ονοματοδοσίας, τη συμμετοχή στην παρακολούθηση μαθημάτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσέως, όπως το μάθημα των θρησκευτικών, με επιλογές του ατόμου συνδεδεμένες αποκλειστικώς με την αποκάλυψη των σχέσεών του με συγκεκριμένη θρησκεία ή αντιθέτως με την άρνησή της, δεν μπορεί να γίνει λόγος για επέμβαση σε απαραβίαστο στοιχείο. Τουτό δε ισχύει πολλώ μάλλον όταν η νομοθεσία συνδέει ειδικώς την άσκηση δικαιωμάτων θρησκευτικών μειονοτήτων με την αποκάλυψη του στοιχείου αυτού, όπως το εκπαιδευτικό καθεστώς των μουσουλμανοπαίδων, η νομική μορφή των ισραηλιτικών κοινοτήτων, η μερική ή ολική απαλλαγή από την στράτευση λειτουργών γνωστών θρησκειών και δογμάτων ή ατόμων που δηλώνουν ότι έχουν αντίστοιχη αντίρρηση συνειδήσεως ή το νομικό καθεστώς των γνωστών θρησκειών, οι πιστοί των οποίων διατηρούν το δικαίωμα λειτουργίας ναών και ευκτηρίων οίκων, οπότε η απόλαυση των σχετικών δικαιωμάτων προϋποθέτει την αποκάλυψη στην πολιτεία του θρησκειώματος. Αλλά και γενικότερα, η συμμετοχή του προσώπου σε ορισμένη θρησκευτική κοινότητα δεν μπορεί κατά κανένα τρόπο να θεωρηθεί μύχια πεποιθήσή του (ως λ.χ. φιλοσοφική ή ιδεολογική πεποίθηση) ή μυστικό καλυπτόμενο από το νόμο. Αντίθετα, η είσοδος και έξοδος στις θρησκευτικές κοινότητες, οι οποίες κατά το Σύνταγμα δεν μπορούν να υπάρχουν παρά μόνο ως γνωστές, αποτελούν πράξεις τελούμενες φανερά κατά τελετουργική διαδικασία, πιστοποιούμενη συνήθως με δημόσια έγγραφα. Εξ άλλου σε μία δημοκρατικά οργανωμένη πολιτεία, όπου τα ατομικά δικαιώματα κατοχυρώνονται και προστατεύονται, η προστασία των θρησκευτικών και άλλων μειονοτήτων δεν γίνεται με την απόκρυψη της υπάρξεώς τους αλλά με την οργάνωση πλήρους και αποτελεσματικού συστήματος έννομης προστασίας των δικαιωμάτων τους. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ο νομοθέτης, θεσπίζοντας με τον ν. 1599/1986 αλλά και τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας που κυρώθηκε με τον ν. 2690/1999 ένα ολοκληρωμένο σύστημα εξυπηρέτησεως των πολιτών στις συναλλαγές τους με τη δημόσια διοίκηση, θεώρησε πρόσφορη και αναγκαία για τη διευκόλυνση των συναλλαγών αυτών αναφορικά με τις προεκτεθείσες πολυάριθμες έννομες σχέσεις, την συμπερίληψη του θρησκειώματος στα αναγραφόμενα στο δελτίο ταυτότητας προσωπικά στοιχεία. Το δελτίο αυτό είναι ιδιόμορφο δημόσιο έγγραφο που δεν είναι αυτοτελώς δημιουργικό εννόμων καταστάσεων αλλά συνοψίζει και αποτυπώνει άλλες αρμοδίως εκδοθείσες εκτελεστές διοικητικές πράξεις δημιουργικές εννόμων σχέσεων και καταστάσεων των πολιτών. Η επιλογή συνεπώς αυτή του νομοθέτη δεν παραβιάζει καμιά συνταγματική διάταξη, δεν μπορεί να ελεγχθεί ως προς την κρίση περί προσφόρου από κανένα διοικητικό όργανο όπως η Αρχή ή ο Υπουργός Δημοσίας Τάξεως, θα μπορούσε δε, αν συνέτρεχε νόμιμη περίπτωση, να ανατραπεί μόνον από τον νομοθέτη με την ψήφιση ειδικού τυπικού νόμου, και μάλιστα από την Ολομέλεια της Βουλής, γεγονός το οποίο εν προκειμένω δεν συνέβη. Συνεπώς, ο προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως είναι βλάστης και έπρεπε, κατά την γνώμη αυτή, να γίνει δεκτός. Κατά την ειδικότερη δε εκδοχή της εκ των ως άνω μειοψηφούντων μελών Συμβούλου Α. Τσαμπάση, ως αναγραφή του θρησκειώματος είναι πάντως κατά την έννοια του νόμου εκ των πραγμάτων προαιρετική αφού το θρήσκευμα, μη συνδεδεμένο πλέον με την ονοματοδοσία του προσώπου, καταχωρείται στη σχετική ληξιαρχική πράξη γεννήσεως και εντεύθεν μεταφέρεται στην αστυνομική ταυτότητα μόνο εφ' όσον υπάρχει και προσκομίζεται οικειοθελώς από τον ενδιαφερόμενο σχετική πράξη βαπτίσεως, υπό την έννοια δε αυτή εάν δεν υπάρχει ή δεν προσκομίζεται από τον ενδιαφερόμενο πράξη βαπτίσεως, θρήσκευμα δεν καταχωρείται. Εξ άλλου, κατά την ειδικότερη εκδοχή της Συμβούλου Μ. Καραμανώφ, η νομοθεσία για τις ταυτότητες συνάδει προς το Σύνταγμα διότι το οριζόμενο από τον νόμο περιεχόμενο των δελτίων ταυτότητας περιλαμβάνει τα απαραίτητα δεδομένα της προσωπικής καταστάσεως των πολιτών εκ της συμμετοχής τους σε αντικειμενικές κοινωνικές ομάδες (έθνος, θρησκευτική κοινότητα, επαγγελματική κοινότητα, τοπική κοινότητα, οικογένεια κλπ.), τις οποίες η έννομη (συνταγματική τάξη) αναγνωρίζει και προστατεύει, ως αποτελούσες αυτήν ταύτην τη δομή της κοινωνίας. Η συμμετοχή στις ομάδες αυτές πρέπει να καθίσταται γνωστή κατά τρόπο έγκυρο εις πάντα έχοντα έννομο συμφέρον, εφ' όσον πρόκειται περί πληροφορίας ζωτικής για τη δημόσια τάξη, ως αφορώσης την ασφάλεια των προσωπικών και δικαιοπρακτικών σχέσεων, ήτοι μείζονος σκοπού του κράτους δικαίου.

10. Επειδή, περαιτέρω, η θρησκευτική ελευθερία, υπό τη θετική της έκφραση, της εκδήλωσης δηλαδή των θρησκευτικών πεποιθήσεων, συνίσταται στο δικαίωμα του καθενός να εκδηλώνει ανεμπόδιστα το θρήσκευμα ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του με ποικίλους τρόπους, ατομικά ή από κοινού με άλλους, ιδιωτικά ή δημόσια, εφ' όσον δεν προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη και υπό τους περιορισμούς της παραγρ. 4 του άρθρου 13 του Συντάγματος. Ωστόσο η ελευθερία αυτή δεν περιλαμβάνει και το δικαίωμα των ατόμων να εκδηλώνουν το θρήσκευμα που ακολουθούν ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις τους με την αναγραφή αυτών, όταν το επιθυμούν, και σε κρατικά έγγραφα, όπως είναι τα δελτία ταυτότητας.

Το άρθρο 13 του Συντάγματος όχι μόνο δεν παρέχει τέτοια αξίωση στους φορείς του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας, άλλωστε τούτο ατομικό δικαίωμα θεμελιώνει κατ' αρχήν μόνον αξίωση του ατόμου έναντι της κρατικής εξουσίας για αποχή από επεμβάσεις των οργάνων της που θα παρεμπόδιζαν την άσκησή του και όχι αξίωση θετικής ενέργειας, αλλά απαγορεύει και την προαιρετική αναγραφή του θρησκειώματος ή των θρησκευτικών εν γένει πεποιθήσεων στα δελτία ταυτότητας, ως μέσο εκδήλωσης και απόδειξης αυτών. Η αντίθετη ερμηνεία θα είχε ως συνέπεια την προσβολή της θρησκευτικής ελευθερίας, υπό την αρνητική της έκφραση, εκείνων των Ελλήνων, οι οποίοι δεν θα επιθυμούσαν να εκδηλώσουν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις με αυτόν τον τρόπο, αναιρώντας παράλληλα και τη θρησκευτική ουδετερότητα του Κράτους, όσον αφορά την άσκηση του ατομικού αυτού δικαιώματος, που επιβάλλεται από το άρθρο 13 του Συντάγματος. Πράγματι, όσοι Έλληνες αρνηθούν να αναγράφεται το θρήσκευμα ή οι όποιες θρησκευτικές τους πεποιθήσεις στο δελτίο ταυτότητας, η άρνηση δε αυτή βεβαιώνεται από δημόσια αρχή σε κρατικό έγγραφο, που μάλιστα επιδεικνύεται σε κάθε αρχή και υπηρεσία καθώς και σε οποιονδήποτε ιδιώτη για την αναγνώριση του κατόχου του, αναγκάζονται να αποκαλύψουν εμμέσως και οιονεί δημόσια, μία πλευρά της ενδιάθετης στάσης τους απέναντι στο θείο. Ταυτόχρονα δε διαφοροποιούνται παρά τη θέλησή τους και με την επέμβαση κρατικών οργάνων, από εκείνους τους Έλληνες που ομολογούν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις με την αναγραφή αυτών στα δελτία ταυτότητας. Πέραν αυτών, η αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας παρέχει και έδαφος ενδεχόμενων διακρίσεων, δυσμενών ή ευμενών και ενέχει συνεπώς τον κίνδυνο προσβολής της θρησκευτικής ισότητας, που κατοχυρώνεται με τη θεμελιώδη διάταξη της παραγρ. 1 του άρθρου 13 του Συντάγματος. Αβασίμως δε οι αιτούντες ισχυρίζονται, επικαλούμενοι το άρθρο 3 του Συντάγματος, που αναγνωρίζει ως "Επικρατούσα θρησκεία" στην Ελλάδα τη θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού, ότι πάντως, εν όψει της διάταξης αυτής, το Σύνταγμα παρέχει ειδικώς στους Έλληνες Ορθόδοξους Χριστιανούς το δικαίωμα να εκδηλώνουν και να αποδεικνύουν το θρήσκευμά τους, όταν το επιθυμούν, και με κρατικά έγγραφα και άρα και με τα δελτία ταυτότητας. Το άρθρο 3, που άλλωστε εντάσσεται στο Τμήμα Β' του πρώτου μέρους του Συντάγματος, που αφορά τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας, δεν επηρεάζει την άσκηση του κατοχυρούμενου με το άρθρο 13 ατομικού δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας, που περιλαμβάνεται στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος με αντικείμενο τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, ούτε εισάγει προνομιακή μεταχείριση υπέρ των Ελλήνων Ορθοδόξων Χριστιανών κατά την άσκηση του δικαιώματος αυτού. Κάτι τέτοιο, άλλωστε, θα αντέβαινε και στην ειδική διάταξη της παραγρ. 1 του άρθρου 13, που επιβάλλει την ίση μεταχείριση στην απόλαυση και των ατομικών δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από θρησκευτικές πεποιθήσεις. Συνεπώς, η αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας, έστω και αν αυτή είναι προαιρετική, έστω δηλαδή και αν γίνεται με τη συγκατάθεση του προσώπου, συνιστά παραβίαση του άρθρου του 13 του Συντάγματος και πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος ο περί του αντιθέτου λόγος ακυρώσεως. Κατά την άποψη των Συμβούλων Γ. Παναγιωτόπουλου, Π. Πικραμμένου, Θ. Παπαευαγγέλου, Α. Ράντου, Δ. Μαρινάκη, Σ. Χαράλαμπος και Γ. Παπαγεωργίου το Σύνταγμα ούτε επιβάλλει ούτε απαγορεύει την υποχρεωτική ή προαιρετική αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας, δεν κατοχυρώνει δε πάντως ατομικό δικαίωμα αναγραφής του στοιχείου αυτού στο δελτίο ταυτότητας. Το ζήτημα αυτό καταλείπεται από το συντακτικό νομοθέτη προς ρύθμιση στον κοινό νομοθέτη. Συνεπώς, ο λόγος ακυρώσεως ότι επιβάλλεται από το Σύνταγμα η αναγνώριση της δυνατότητας κάθε πολίτη να αναγράφεται προαιρετικώς το θρήσκευμά του στο δελτίο ταυτότητας θα έπρεπε να απορριφθεί γι' αυτόν τον λόγο. Εξ άλλου, κατά την άποψη των Συμβούλων Φ. Αρναούτογλου, Α. Γκότση και Δ. Μηριόλα ο προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί διότι το Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει ατομικό δικαίωμα αναγραφής του στοιχείου αυτού στο δελτίο ταυτότητας. Εφ' όσον δε δεν υφίσταται διάταξη νόμου που να προβλέπει την προαιρετική αναγραφή του στοιχείου αυτού, δεν είναι αναγκαία για την απόρριψη του λόγου η επίλυση του ζητήματος αν το Σύνταγμα απαγορεύει την προαιρετική αναγραφή του θρησκειώματος στο δελτίο ταυτότητας. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Ν. Ντούβας, Ν. Σακελλαρίου και Μ. Καραμανώφ, προς τους οποίους συντάχθηκε και ο Πάρεδρος Δ. Αλεξανδρής, οι οποίοι υποστήριξαν ότι τα αναφερόμενα στο δικόγραφο περί προαιρετικής αναγραφής δεν αποτελούν αυτοτελή λόγο ακυρώσεως αλλά ερμηνευτικά επιχειρήματα των αιτούντων μαχομένων υπέρ της συνταγματικότητας του νόμου τουλάχιστον υπό την έννοια της προαιρετικής αναγραφής. Υπό την έννοια αυτή προβαλλόμενος ο ισχυρισμός είναι, πάντως, βάσιμος αφού, όπως προελέχθη, η κατά την κειμένη νομοθεσία αναγραφή του θρησκειώματος δεν προσκρούει στο Σύνταγμα ούτε ως υποχρεωτική ούτε, πολλώ μάλλον, ως προαιρετική.

11. Επειδή, ο ν. 2472/1997 "Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα" (ΦΕΚ 50) έχει, όπως ρητώς

αναφέρεται στο άρθρο του 1, αντικείμενο τη "θέσπιση προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής". Σύμφωνα με το άρθρο 3, με υπότιτλο "πεδίο εφαρμογής", οι διατάξεις του νόμου εφαρμόζονται, κατά τους ειδικότερους ορισμούς της παραγρ. 3, "στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο" (πaráγρ. 1). Δεν έχουν ωστόσο εφαρμογή στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα "η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών" (πaráγρ. 2). "Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα", είναι, κατά το άρθρο 2 του ν. 2472/1997, που δίνει την έννοια των βασικών όρων του νόμου, "κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων" (περ. α') δηλαδή "το φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα..." (περ. γ'). Δεν λογίζονται όμως, ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα στατιστικής φύσεως συγκεντρωτικά στοιχεία, από τα οποία δεν μπορούν πλέον να προσδιορισθούν τα υποκείμενα των δεδομένων (περ. α'). Από το σύνολο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ο νόμος διακρίνει, στο άρθρο του 2, μία ειδική κατηγορία δεδομένων, τα "ευαίσθητα δεδομένα", όπως τα χαρακτηρίζει, στα οποία επιφυλάσσει υψηλότερο επίπεδο προστασίας. Ως "ευαίσθητα δεδομένα" νοούνται "τα δεδομένα που αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και την ερωτική ζωή καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες" (περ. β'). Εξ άλλου, "Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα" ("επεξεργασία") είναι "κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται από το Δημόσιο ή από ν.π.δ.δ. ή ι.δ. ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλειδώμα), η διαγραφή, η καταστροφή" (περ. δ'). Ως "Αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα" ("αρχείο"), νοείται "σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία αποτελούν ή μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας και τα οποία τηρούνται είτε από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο" (περ. ε'). Με το άρθρο 4 του ν. 2472/1997, με υπότιτλο "Χαρακτηριστικά των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα" ορίζονται τα ακόλουθα: "1. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει: α) Να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία εν όψει των σκοπών αυτών. β) Να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας. γ) Να είναι ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να υποβάλλονται σε ενημέρωση. δ) Να διατηρούνται σε μορφή που να επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των υποκειμένων τους μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου που απαιτείται, κατά την κρίση της Αρχής, για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής τους και της επεξεργασίας τους. ... 2. Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν συλλεγεί ή υφίστανται επεξεργασία, κατά παράβαση της προηγούμενης παραγράφου, καταστρέφονται με ευθύνη του υπεύθυνου επεξεργασίας. Η Αρχή εάν εξακριβώσει αυτεπαγγέλτως ή μετά από σχετική καταγγελία παράβαση των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου επιβάλλει τη διακοπή της συλλογής ή της επεξεργασίας και την καταστροφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που έχουν ήδη συλλεγεί ή έχουν τύχει επεξεργασίας". Στη συνέχεια ο ν. 2472/1997 στο άρθρο του 5, με υπότιτλο "Προϋποθέσεις επεξεργασίας", προβλέπει στην παραγρ. 1 ότι "Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνον όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του" και στην παράγρ. 2, ότι κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία και χωρίς τη συγκατάθεση στις οριζόμενες στην παράγραφο αυτή περιπτώσεις. Με το άρθρο του 7, που δίνει την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, ο ν. 2472/1997 ορίζει ότι "Απαγορεύεται η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων" (πaráγρ. 1). Κατά την παραγρ. όμως 2 του ίδιου άρθρου επιτρέπεται κατ' εξαίρεση, "η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων καθώς και η ίδρυση και λειτουργία σχετικού αρχείου, ύστερα από άδεια της Αρχής όταν συντρέχουν μία ή περισσότερες από τις ... προϋποθέσεις" που προβλέπονται στην παράγραφο αυτή, μεταξύ των οποίων είναι και η γραπτή συγκατάθεση του υποκειμένου, "εκτός εάν η συγκατάθεση έχει αποσπασθεί με τρόπο που αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη ή νόμος ορίζει ότι η συγκατάθεση δεν αίρει την απαγόρευση". Στο άρθρο 10 ο Νόμος προβλέπει ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι απόρρητη και επιβάλλει όρους καθώς και τη λήψη κατάλληλων μέτρων για την ασφάλεια των δεδομένων. Περαιτέρω, ο ν.

2472/1997 συνιστά, με το άρθρο του 15, Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, με αποστολή την εποπτεία της εφαρμογής του Νόμου αυτού καθώς και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, την οποία εξοπλίζει με σειρά αρμοδιοτήτων που προβλέπονται στο άρθρο 19. Εξ άλλου, κατά το άρθρο αυτό η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, που, σύμφωνα με το άρθρο 15, ως αποστολή έχει την εποπτεία της εφαρμογής του, μεταξύ των άλλων αρμοδιοτήτων, ενεργεί διοικητικούς ελέγχους σε κάθε αρχείο και έχει δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και συλλογής κάθε πληροφορίας για τους σκοπούς του ελέγχου, χωρίς να μπορεί να της αντιταχθεί κανενός είδους απόρρητο. Κατ' εξαίρεση, η Αρχή δεν έχει πρόσβαση στα στοιχεία ταυτότητας συνεργατών που περιέχονται σε αρχεία που τηρούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για την διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων (παράγρ. 1 περ. η'). Τέλος, στο ίδιο άρθρο 19 προβλέπεται ότι η Αρχή τηρεί, μεταξύ άλλων, και "Μητρώο Απόρρητων Αρχείων" στο οποίο καταχωρίζονται αρχεία που τηρούν τα Υπουργεία Εθνικής Αμυνας και Δημόσιας Τάξης καθώς και η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων (παραγρ. 4 περ. στ').

12. Επειδή, από τις διατάξεις του ν. 2472/1997, που έχουν παρατεθεί στην προηγούμενη σκέψη προκύπτει ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζεται σε κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, είτε αυτή εκτελείται από το Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου είτε εκτελείται από φυσικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, όπως ειδικότερα ορίζεται στην παράγρ. 3 του άρθρου 3, με εξαίρεση την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, "η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών". Όσον αφορά τις εκτελούμενες από δημόσια αρχή επεξεργασίες, η μοναδική εξαίρεση που προβλέπεται αλλά και αυτή μερική, δηλαδή εξαίρεση από την εφαρμογή ορισμένων μόνο διατάξεων του Ν. 2472/1997, (των άρθρων 11, 12, 13 και 19 παρ. 1), αναφέρεται στο ποινικό μητρώο και τα υπηρεσιακά αρχεία "που τηρούνται από τις αρμόδιες δικαστικές αρχές για την εξυπηρέτηση των αναγκών της λειτουργίας της ποινικής δικαιοσύνης και στο πλαίσιο της λειτουργίας τους" (άρθρο 24 παρ. 5). Περαιτέρω, από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει ότι, προκειμένου τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας, απαιτείται σε κάθε περίπτωση, ασυνδέτως δηλαδή προς συγκεκριμένο πρόσωπο, να συντρέχουν σωρευτικά οι προϋποθέσεις του άρθρου 4 παρ. 1 του Ν. 2472/1997, που, μεταξύ άλλων, ορίζει ότι τα δεδομένα πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για σαφείς και νόμιμους σκοπούς. Συνεπώς, όταν εκτελείται από δημόσια αρχή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, πρέπει αυτή να προβλέπεται ειδικώς από διάταξη νόμου, σύμφωνη με το Σύνταγμα, άλλως η επεξεργασία είναι μη νόμιμη και επιβάλλεται η διακοπή της, ανεξάρτητα από τυχόν παρέμβαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Μόνο δε εάν συντρέχουν οι παραπάνω βασικές προϋποθέσεις έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 5 και 7 του Ν. 2472/1997, οι οποίες επιβάλλουν ως περαιτέρω πρόσθετη, κατ' αρχήν, προϋπόθεση νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συγκεκριμένου προσώπου, τη συγκατάθεση αυτού. Ειδικώς όσον αφορά την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, όπως το θρήσκευμα, απαιτείται επιπλέον και η προηγούμενη άδεια της Αρχής (άρθρ. 7).

13. Επειδή, τα στοιχεία που, κατά το άρθρο 2 του Ν.Δ. 127/1969, περιλαμβάνονται στα δελτία ταυτότητας, αποτελούν, σύμφωνα με το άρθρο 2 περίπτ. α' του Ν. 2472/1997, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Οι δε προβλεπόμενες από τις διατάξεις του Ν.Δ. 127/1969 και των κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 4 αυτού εκδιδόμενων υπουργικών αποφάσεων, εργασίες των αστυνομικών αρχών που αφορούν τα εν λόγω στοιχεία, δηλαδή η συλλογή και η καταχώρισή τους (αναγραφή) στα δελτία ταυτότητας, συνιστούν επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 2 και 3 του Ν. 2472/1997, αφού, όπως ρητώς ορίζει το άρθρο 3 του Ν.Δ. 127/1969, τα παραπάνω στοιχεία περιλαμβάνονται σε ειδικό αρχείο. Εφ' όσον όμως, όπως έγινε από την κρατήσασα γνώμη δεκτό σε προηγούμενη σκέψη, η διάταξη της περίπτ. 20 του άρθρου 2 του Ν.Δ. 127/1969, που προβλέπει την αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας, αντίκειται στο Σύνταγμα, η επεξεργασία του ευαίσθητου αυτού δεδομένου ήταν, σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις του Ν. 2472/1997, μη νόμιμη. Ως εκ τούτου ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης προβαίνοντας, με βάση την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 4 του ν.δ. 127/1969, σε νέο καθορισμό του τύπου (υποδείγματος) του δελτίου ταυτότητας, με την προσβαλλόμενη απόφαση, νομίμως δεν περιέλαβε, μεταξύ των ενδείξεων των αναγραφόμενων σε αυτόν στοιχείων, την ένδειξη του θρησκειώματος, προκειμένου να διακοπεί η μη νόμιμη επεξεργασία του ευαίσθητου αυτού δεδομένου, όπως επιβάλλει ο Ν. 2472/1997. Συνεπώς η υπουργική αυτή απόφαση, στην έκδοση της οποίας αρμοδίως συμπράττει ο Υπουργός Οικονομικών, σύμφωνα με το άρθρο 22 παραγρ. 3 του Ν. 2362/1995

(ΦΕΚ 247), είναι, κατά το μέρος της αυτό, νόμιμη. Οι δε λόγοι ακυρώσεως, με τους οποίους προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση είναι κατά νόμο ακυρωτέα, διότι αντιβαίνει στις διατάξεις των άρθρων 3 παραγρ. 1 και 13 του Συντάγματος και στις διατάξεις του Ν.Δ. 127/1969 και του Ν. 2472/1997, ότι εκδόθηκε χωρίς νομοθετική εξουσιοδότηση η καθ' υπέρβαση της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 4 του Ν.Δ. 127/1969, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Γ. Παναγιωτόπουλος, Ν. Σακελλαρίου. Θ. Παπασευαγγέλου, Αθ. Ράντος, Δ. Μαρινάκης, Γ. Παπαγεωργίου και Μ. Καραμανώφ και ο Πάρεδρος Δ. Αλεξανδρής, οι οποίοι διατύπωσαν την εξής γνώμη: Το νόμιμο περιεχόμενο των δελτίων ταυτότητας διέπεται αποκλειστικά από τις διατάξεις του ν.δ/τος 127/1969 και του ν. 1599/1986, οι οποίες, ως ειδικές για το θέμα αυτό, δεν καταργήθηκαν ούτε τροποποιήθηκαν αμέσως ή εμμέσως από τον ν. 2472/1997, ο οποίος περιέχει γενικές για τα αρχεία διατάξεις που δεν δύνανται να κατοχυρώσουν των ειδικών διατάξεων για τα δελτία ταυτότητας. Και τούτο διότι κάθε δημόσιο αρχείο, όπως αυτό των ταυτοτήτων, τηρείται με βάση ειδικό γι' αυτό νόμο, ο οποίος ρυθμίζει τα σχετικά με την επεξεργασία όλων των δεδομένων του αρχείου, περιλαμβανομένων και των ευαισθητών, με κριτήριο την αποτελεσματική εκπλήρωση του ειδικού εκάστοτε δημοσίου σκοπού τον οποίο εξυπηρετεί η τήρησή του. Περαιτέρω, κατά την αυτή γνώμη, καμία διάταξη του ν. 2472/1997 δεν απαγορεύει την συλλογή του στοιχείου του θρησκειώματος προς επεξεργασία όταν αυτό γίνεται με την γρήγοτη συγκατάθεση του υποκειμένου και για σκοπό νόμιμο, πρόσφορο και αναγκαίο. Η μεν γραπτή συγκατάθεση του υποκειμένου ρητώς κατά τον νόμο αίρει την απαγόρευση επεξεργασίας του ευαισθητού δεδομένου, πράγμα άλλωστε αυτονόητο διότι στοιχείο οικειοθελώς γνωστοποιούμενο παύει να είναι ευαίσθητο και απόρρητο, το δε πρόσφορο και αναγκαίο του σκοπού το κρίνει, κατά τα ήδη εκτεθέντα σε προηγούμενη σκέψη, κυριαρχικώς ο νομοθέτης, η σχετική κρίση του οποίου, που δεν αντίκειται άλλωστε στο Σύνταγμα και έγινε για θεμιτό σκοπό, δεν υπόκειται στον έλεγχο της Αρχής. Κατά την ειδικότερη δε γνώμη της Συμβούλου Μ. Καραμανώφ, ουδεμία υποχρέωση του Ελληνικού Κράτους προς τροποποίηση της ειδικής νομοθεσίας για τις ταυτότητες πηγάζει εκ της οδηγίας 95/46, η οποία ναι μεν αφορά καταρχήν σε ιδιωτικά και δημόσια αρχεία, δεν έχει όμως έδαφος εφαρμογής επί θεμάτων δημοσίας τάξεως και ασφαλείας (όπως είναι κατ' εξοχήν το θέμα των ταυτοτήτων), τα οποία κείνται εκτός του κύκλου των κοινοτικών υποθέσεων και ανήκουν στην αποκλειστική κυριαρχία του κράτους μέλους, είναι δε δεκτικά μόνον διακυβερνητικής συνεργασίας.

14. Επειδή, εξάλλου αβασίμως γίνεται επίκληση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των πληροφοριών, καθόσον το δικαίωμα αυτό και υπό την εκδοχή ότι κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα (άρθρ. 5 παρ. 1), πάντως δεν περιλαμβάνει και θετική υποχρέωση του Κράτους να συλλέγει και να καταχωρεί τις πληροφορίες που του παρέχουν οι πολίτες.

15. Επειδή, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα, διότι η απαγόρευση της αναγραφής του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας παραβιάζει το άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την πρόσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 53/1974. Η διάταξη αυτή ορίζει τα εξής: "1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις την ελευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως και θρησκείας, το δικαίωμα τούτο επάγεται την ελευθερίαν αλλαγής θρησκείας ή πεποιθήσεων, ως και την ελευθερίαν εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων μεμονωμένως ή συλλογικώς, δημοσία ή κατ' ιδίαν, δια της λατρείας, της παιδείας, και της ασκήσεως των θρησκευτικών καθηκόντων και τελετουργιών. 2. Η ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων δεν επιτρέπεται να αποτελέση αντικείμενον ετέρων περιορισμών πέραν των προβλεπομένων υπό του νόμου και αποτελούντων αναγκαία μέτρα, εν δημοκρατική κοινωνία δια την δημοσίαν ασφάλειαν, την πρόσπιση της δημοσίας τάξεως, υγείας και ηθικής, ή την πρόσπιση των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων". Εν όψει του ότι, όπως γίνεται δεκτό σε προηγούμενες σκέψεις, η αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας αντίκειται στο άρθρο 13 του Συντάγματος, ο ανωτέρω λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος προεχόντως ως αλυσιτελής, δεδομένου ότι οι διεθνείς συμβάσεις, που έχουν επικυρωθεί με νόμο, υπερισχύουν, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, κάθε άλλης αντίθετης διάταξης νόμου, όχι όμως και των διατάξεων του Συντάγματος. Κατά τη γνώμη δε των Συμβούλων Γ. Παπαμεντζελόπουλου, Π. Πικραμμένου, Ν. Ρόζου, Α. Γκότση και Ε. Σάρπη, η ΕΣΔΑ, κατοχυρώνοντας με το άρθρο 9 την ελευθερία σκέψεως και θρησκείας, δεν επιβάλλει υποχρέωση των συμβαλλομένων Κρατών να καταγράφουν το δηλούμενο από τα φυσικά πρόσωπα θρήσκευμα σε κρατικά έγγραφα, όπως είναι τα δελτία ταυτότητας. Συνεπώς ο σχετικός λόγος ακυρώσεως είναι αβάσιμος, υπό την έννοια ότι δεν τίθεται ζήτημα συγκρούσεως μεταξύ του άρθρου 13 παρ. 1 του Συντάγματος και του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Γ. Παναγιωτόπουλος, Ν. Ντούβας, Ν. Σακελλαρίου. Θ. Παπασευαγγέλου, Αθ. Ράντος, Δ. Μαρινάκης, Στ. Χαραλάμπους, Γ. Παπαγεωργίου και Μ. Καραμανώφ

με τους οποίους συντάχθηκε και ο Πάρεδρος Δ. Αλεξανδρής, οι οποίοι διατύπωσαν την εξής γνώμη: η εξέταση του λόγου αυτού ακυρώσεως δεν είναι αλυσιτελής διότι, εν όψει του καθιερούμενου από την ΕΣΔΑ συστήματος δικαστικού ελέγχου της συμφωνίας κάθε είδους συμπεριφοράς Κράτους μέλους με τους ορισμούς της Συμβάσεως και της δεσμευτικότητας και των αποτελεσμάτων των αποφάσεων των οργάνων της Συμβάσεως, κανένα Κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται συνταγματικές του διατάξεις για να δικαιολογήσει την εκ μέρους του παραβίαση των ορισμών της. Επομένως τα δικαστήρια, έχοντας την αρμοδιότητα να ελέγχουν την συμφωνία των ορισμών της ελληνικής έννομης τάξεως με τις δεσμεύσεις που ανέλαβε η Χώρα με την υιοθέτηση του συστήματος αυτού προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, έχουν πάντοτε την εξουσία και υποχρέωση, να εξετάζουν λόγους ακυρώσεως αναγόμενους σε παραβίαση της Συμβάσεως. Είναι δε εντελώς άσχετη με την υποχρέωση αυτή η ιεραρχική θέση των κανόνων της Συμβάσεως σε σχέση με τους κανόνες της εθνικής έννομης τάξεως. Συνεπώς, κατά την γνώμη αυτή, η εξέταση του λόγου είναι σε κάθε περίπτωση λυσιτελής και βάσιμος με την ακόλουθη σκέψη: Η πολιτεία, επί μακρά σειρά ετών, επέτρεπε την ελεύθερη εκδήλωση των θρησκευτικών πεποιθήσεων σε όλους ανεξαιρέτως τους έλληνες πολίτες μεταξύ άλλων και με την αναγραφή του θρησκευόμενου στα δελτία ταυτότητας με τα οποία τους εφοδίαζε, αναγνωρίζοντας έτσι πανηγυρικός τον τρόπο αυτό εκδηλώσεως των θρησκευτικών πεποιθήσεών τους. Με τη στάση της αυτή η πολιτεία προήγε όχι μόνο τον θρησκευτικό πλουραλισμό αλλά παρείχε ουσιαστική προστασία στις θρησκευτικές μειονότητες. Μεταβολή της καταστάσεως αυτής και, επομένως, περιορισμός του αντίστοιχου αναγνωρισμένου ήδη δικαιώματος των πολιτών θα ήταν, κατά την ΕΣΔΑ, επιτρεπτή μόνο με ειδική διάταξη νόμου και εφ' όσον επιπλέον αυτό αποτελούσε αναγκαίο μέτρο σε ία δημοκρατική κοινωνία για την δημόσια ασφάλεια, την πρόαση της δημόσιας τάξεως, υγείας και ηθικής ή για την πρόαση δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων, δεδομένου ότι η Σύμβαση, με το άρθρο 9 αυτής, κατοχυρώνει την θρησκευτική ελευθερία ως στοιχείο της ελευθερίας εκδηλώσεως της εν γένει πολιτικής ταυτότητας του ατόμου. Κανένα από τα στοιχεία αυτά δεν συντρέχει εν προκειμένω ούτε προβάλλεται από τη διοίκηση ή οποιοδήποτε πολίτη ότι η αναγραφή του θρησκευόμενου στα δελτία ταυτότητας ήταν, αυτή και μόνη ή σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία, γενεσιουργός αιτία εις βάρος του διακρίσεων. Η διαγραφή του στοιχείου αυτού έγινε, όπως προκύπτει από τις παρομοιωμένες συνθήκες, στο πλαίσιο προσπάθειας να περιορισθεί το θρησκευτικό στοιχείο στον εσωτερικό χώρο του πολίτη, εξοβελιζόμενο από τις δημόσιες εκδηλώσεις του, χωρίς αυτό να είναι αναγκαίο για την προστασία άλλων πολιτών. Ο περιορισμός όμως αυτός αποτελεί αντίθεση της ελευθερίας εκδηλώσεως των θρησκευτικών πεποιθήσεων η οποία επιβάλλει την αναγνώριση της αξιούμενης από τις θρησκείες δυνατότητας δημόσιας ανακοινώσεως ("ομολογίας") του στοιχείου αυτού, αρκεί αυτό να μη παραβιάζει τους περιοριστικώς τιθέμενους από την ΕΣΔΑ όρους. Η υπό τις προεκτεθείσες συνθήκες αιφνίδια και άνευ αποχρώντος λόγου μεταβολή της καταστάσεως αυτής, συνεπαγόμενη την πλήρη αναιρέση του δικαιώματος των πολιτών να εκδηλώνουν, με τον προαναφερθέντα τρόπο, τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, δεν δύναται να θεωρηθεί ότι συνάδει προς την ΕΣΔΑ (άρ. 9) ούτε ότι συνιστά θεμιτό, κατά την έννοια αυτής, περιορισμό του σχετικού δικαιώματος των πολιτών (βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση aff. Otto PREMINGER - INSTITUT C. AUTRICHE της 20.9.1994).

16. Επειδή, με τις οδηγίες 68/360/ΕΟΚ και 73/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που αφορούν την άρση των περιορισμών ως προς την ελεύθερη διακίνηση και εγκατάσταση των εργαζομένων, υπηκόων των Κρατών μελών, καθώς και την ελεύθερη εγκατάσταση για την παροχή υπηρεσιών, αντιστοίχως, προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι τα Κράτη μέλη εκδίδουν (ή ανανεώνουν) υπέρ των υπηκόων τους, σύμφωνα με τη νομοθεσία τους, δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο που αναγράφει ιδίως την ιθαγένεια. Ακολούθως, εκδόθηκε το π.δ. 308/1991, το οποίο, αφού επικαλείται στο ποσό του τις πιο πάνω οδηγίες, στο μεν άρθρο 1 ορίζει ότι "Το Διάταγμα αυτό εκδίδεται με σκοπό την προσαρμογή της ισχύουσας Ελληνικής νομοθεσίας στο Κοινοτικό Δίκαιο όσον αφορά τη διακίνηση των Ελλήνων πολιτών στα Κράτη - Μέλη της Ε.Ο.Κ.", στο δε άρθρο 2 παρ. 1 ότι "Οι Έλληνες πολίτες, κατά τη διακίνησή τους σε Κράτη - Μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μπορούν να χρησιμοποιούν ως ταξιδιωτικό έγγραφο είτε το εν ισχύ δελτίο ταυτότητάς τους είτε εν ισχύ διαβατήριο". Ενόψει των ανωτέρω η συλλογή του προσωπικού δεδομένου της ιθαγένειας και η αναγραφή της στο δελτίο ταυτότητας, που προβλέπεται στο άρθρο 2 παρ. 18 του ν.δ. 127/1969, εξυπηρετεί τον πιο πάνω σκοπό του δελτίου ταυτότητας ως ταξιδιωτικού εγγράφου, κατά ρητή επιταγή διατάξεων του κοινοτικού δικαίου που έχουν εισαχθεί και στην εσωτερική έννομη τάξη. Συνεπώς η επεξεργασία του προσωπικού αυτού δεδομένου είναι σύμφωνη με τις αρχές του νόμιμου σκοπού και της αναλογικότητας, οι οποίοι καθιερώνονται με την οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και το Ν. 2472/1997 (άρθρ. 4

παρ. 1). Κατά την γνώμη δε του Συμβούλου Ν. Σακελλαρίου, η μη αναγραφή της ιθαγένειας εις τον δελτίον αστυνομικής ταυτότητος αντίκειται εις αυτού τοϋτο το Σύνταγμα, κατά την έννοιαν των διατάξεων του οποίου, είναι υποχρεωτική η αναγραφή του στοιχείου της ελληνικής ιθαγένειας, εις όλα, ανεξαιρέτως, τα έγγραφα με τα οποία πιστοποιείται η ταυτότης των Ελλήνων Πολιτών. Με τα δεδομένα αυτά η προσβαλλόμενη απόφαση, κατά το μέρος που δεν περιλαμβάνει μεταξύ των στοιχείων που αναγράφονται στο δελτίο ταυτότητος την ιθαγένεια, δεν είναι νόμιμη, όπως βασίμως προβάλλεται με το σχετικό λόγο ακυρώσεως, πρέπει δε κατά το μέρος αυτό να ακυρωθεί.

17. Επειδή, κατ' ακολουθίαν, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή. Διά ταύτα

Δέχεται την αίτηση εν μέρει.

Απορρίπτει αυτήν κατά τα λοιπά.

Ακυρώνει εν μέρει την απόφαση 8200/0-441210/17.7.2000 του Υπουργού Δημόσιας Τάξης και του Υφυπουργού Οικονομικών, σύμφωνα με το σκεπτικό, ήτοι κατά το μέρος που δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των στοιχείων που θα αναγράφονται στο εξής στα δελτία ταυτότητος η ιθαγένεια.

Διατάσσει την απόδοση του παραβόλου. Και Συμφηφίζει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 25 και 26 Ιανουαρίου, 9 και 19

Φεβρουαρίου, 9, 16 και 20 Μαρτίου 2001 και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 27 Ιουνίου 2001.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Χρ. Γεραράς
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: Θ. Χατζηπαύλου

Γ) ΑΠΟΦΑΣΗ

Το ΣτΕ, σχετικά με το μέρος της αίτησης που επιδιώκει την ακύρωση της απόφασης 8200/0-441210/17-7-2000 κατά το μέρος που δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των στοιχείων που θα αναγράφονται στα δελτία ταυτότητος το θρήσκευμα και αφού έλαβε υπόψιν

-την απόφαση 510/17/15.5.2000 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα που έκρινε ότι δεν είναι πλέον επιτρεπτή η αναγραφή στα δελτία ταυτότητος, μεταξύ άλλων στοιχείων, του θρησκειώματος, της ιθαγένειας και του ονοματεπώνυμου του (της) συζύγου - το άρθρο 13 του Συντάγματος

- τον ν 2472/97 για την «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» ο οποίος χαρακτηρίζει ως "ευαίσθητα δεδομένα"

"τα δεδομένα που αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και την ερωτική ζωή καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες" (περ. β')

- την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του ανθρώπου

αποφάσισε ότι η αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητος, έστω και αν αυτή είναι προαιρετική, έστω δηλαδή και αν γίνεται με τη συγκατάθεση του προσώπου, συνιστά παραβίαση του άρθρου του 13 του Συντάγματος και πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος ο περί του αντιθέτου λόγος ακυρώσεως. Απέρριψε λοιπόν την αίτηση ακύρωσης σχετικά με το μέρος που αφορά το θρήσκευμα.

Σχετικά με το μέρος της αίτησης που επιδιώκει την ακύρωση της απόφασης 8200/0-441210/17-7-2000 κατά το μέρος που δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των στοιχείων που θα αναγράφονται στα δελτία ταυτότητος η ιθαγένεια , το ΣτΕ έκρινε ότι η συλλογή του προσωπικού δεδομένου της ιθαγένειας και η αναγραφή της στο δελτίο ταυτότητος εξυπηρετεί τον σκοπό του δελτίου ταυτότητος ως ταξιδιωτικού εγγράφου, κατά ρητή επιταγή διατάξεων του κοινοτικού δικαίου που έχουν εισαχθεί και στην εσωτερική έννομη τάξη. Συνεπώς η επεξεργασία του προσωπικού αυτού δεδομένου είναι σύμφωνη με τις αρχές του νόμιμου σκοπού της αναλογικότητας.

Επομένως ακύρωσε εν μέρει την απόφαση 8200/0-441210/17.7.2000 του Υπουργού

Δημόσιας Τάξης και του Υφυπουργού Οικονομικών, ήτοι κατά το μέρος που δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των στοιχείων που θα αναγράφονται στο εξής στα δελτία ταυτότητος η ιθαγένεια.

Δ) ΙΣΤΟΡΙΚΟ/ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Η υπόθεση αφορά την αίτηση του Κωνσταντίνου Σωτηρίου Σπαιδιώτου με την οποία επιδιώκει να ακυρωθεί η υπ αριθμόν 8200/0-441210/17-7-2000 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δημόσιας Τάξεως (ΦΕΚ 879/17-7-2000τΒ) με τίτλο « Τύπος, απαιτούμενα δικαιολογητικά και αρμόδιες Υπηρεσίες για την έκδοση δελτίων ταυτότητος», κατά το μέρος που δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των στοιχείων που θα αναγράφονται στο εξής στα δελτία ταυτότητος το θρήσκευμα και ιθαγένεια..

Συγκεκριμένα, με την απόφασή της 510/17/15.5.2000 η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έκρινε ότι η αναγραφή στο δελτίο ταυτότητος ορισμένων στοιχείων, μεταξύ των οποίων το θρήσκευμα και η ιθαγένεια, συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία αντίκειται στις διατάξεις του Ν. 2472/1977 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού

χαρακτήρα» (ΦΕΚ 50) και συγκεκριμένα του άρθρου του 4 παράγρ. 1. Εν όψει τούτου η Αρχή, πρώτον, «απηύθυνε σύσταση, προειδοποίησε και κάλεσε» τον υπεύθυνο επεξεργασίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και κάθε άλλο συναρμόδιο όργανο να εκδώσουν, συμμορφούμενοι προς την απόφαση της μέσα σε εύλογο χρόνο, τις απαραίτητες οδηγίες προς τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες, ώστε εφεξής και έως ότου καθιερωθεί το νέου τύπου δελτίο ταυτότητας του Ν. 1599/1986, «να μη συλλέγουν (δηλαδή να μην ερωτούν, ούτε να επιτρέπουν την αναγραφή) και να μην επεξεργάζονται», κατά την έκδοση νέων δελτίων αστυνομικής ταυτότητας ή την τυχόν αντικατάσταση των παλαιών, ορισμένα από τα προβλεπόμενα με το Ν.Δ. 127/1969 στοιχεία, μεταξύ των οποίων είναι το θρήσκευμα και η ιθαγένεια. Επεσήμανε δε η Αρχή, ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, «εντός του κατά τα ανωτέρω αναγκαίου ευλόγου χρόνου θα επανέλθει, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 21 και 22» του Ν. 2472/1997, για την επιβολή των προβλεπόμενων από αυτές κυρώσεων. Δεύτερον, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, με την απόφασή της, συνέστησε στις αρμόδιες αρχές, μετά την «καθιέρωση των νέου τύπου δελτίων ταυτότητας», που προβλέπει ο Ν. 1599/1986, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το Ν. 1988/1991, «να μη συλλέγουν (δηλαδή να μην ερωτούν, ούτε να επιτρέπουν την αναγραφή) και να μην επεξεργάζονται» τα παραπάνω στοιχεία, δηλαδή το θρήσκευμα και την ιθαγένεια (καθώς και το επώνυμο και το όνομα συζύγου). Στη συνέχεια εκδόθηκε η απόφαση 8200/0-441210/17.7.2000 των Υπουργών Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης (ΦΕΚ 879/17.7.2000 τ. Β') με την οποία, κατ' επίκληση, μεταξύ άλλων, των διατάξεων των άρθρων 2 και 4 του Ν.Δ. 127/1969 «Περί της αποδεικτικής ισχύος των Αστυνομικών Ταυτοτήτων» (ΦΕΚ 29), του Ν. 2472/1997 και της προαναφερόμενης απόφασης της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, καθορίστηκαν οι αρμόδιες για την έκδοση και επικύρωση των δελτίων ταυτότητας αρχές, τα υποβαλλόμενα για την έκδοση των δελτίων δικαιολογητικά και ο τύπος του δελτίου ταυτότητας με τα αναγραφόμενα σε αυτό στοιχεία, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνονται το θρήσκευμα και η ιθαγένεια. Με την υπό κρίση αίτηση ζητείται να ακυρωθεί η ανωτέρω απόφαση 8200/0-441210/17.7.2000 των Υπουργών Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης καθ' ο μέρος στον καθοριζόμενο με αυτή τύπο του δελτίου ταυτότητας δεν περιλαμβάνονται τα εν λόγω στοιχεία.

Ε) ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στοιχεία δελτίου ταυτότητας - Ιθαγένεια - Θρήσκευμα - Δικαίωμα θρησκευτικής ελευθερίας - Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα - Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών - Ταξιδιωτικό έγγραφο -. Με τη νέα ρύθμιση του Ν. 1988/1991 καθίσταται και πάλι υποχρεωτική η αναγραφή του θρησκειώματος στο δελτίο ταυτότητας, προβλέπεται δε η αναγραφή της ιθαγένειας του κατόχου του δελτίου, ενώ, η αρχική αντικατασταθείσα διάταξη, προέβλεπε την προαιρετική αναγραφή του θρησκειώματος ("εφ' όσον ζητηθεί από τον ενδιαφερόμενο") και δεν περιελάμβανε μεταξύ των αναγραφόμενων στοιχείων την ιθαγένεια του κατόχου. Ως προς το θέμα της εκδόσεως των δελτίων ταυτότητας, οι σχετικές διατάξεις του Ν. 1599/86 δεν είναι εφαρμοστέες, η δε προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία εκδόθηκε βάσει της εξουσιοδοτήσεως του άρθρου 4 του Ν.Δ. 127/69 με σύμπραξη του Υπουργού Δημόσιας Τάξης είναι νόμιμη. Αβάσιμος ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται ότι ήταν εφαρμοστέα η εξουσιοδότηση του άρθρου 3 παρ. 3 του Ν. 1599/86 και συνεπώς, αρμόδιος να συμπράξει στην έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης ήταν ο Υπουργός Εσωτερικών και όχι ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης. (Αντίθετη μειοψηφία). Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης οφείλει να προβαίνει, με βάση την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 4 Ν.Δ. 127/1969, η οποία είναι σύμφωνη με το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος, αφού παρέχεται για τη ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων, σε νέο νόμιμο καθορισμό των περιλαμβανομένων στο δελτίο ταυτότητας στοιχείων. (Αντίθετη μειοψηφία). Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, με απόφασή της, έκρινε ότι δεν είναι πλέον επιτρεπτή η αναγραφή στα δελτία ταυτότητας, μεταξύ άλλων στοιχείων, του θρησκειώματος, της ιθαγένειας και του ονοματεπώνυμου του (της) συζύγου. Αβάσιμοι όλοι οι λόγοι ακυρώσεως που αναφέρονται σε διάφορες πλημμέλειες της πράξης της Αρχής, συνεπαγόμενες ακυρότητα της προσβαλλόμενης απόφασης. (Αντίθετη μειοψηφία). Η υποχρεωτική αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας, την οποία επιβάλλει η διάταξη του άρθρου 2 περίπτ. 20 του Ν.Δ. 127/1969, που εξακολουθεί, σύμφωνα με το άρθρο 25 παραγρ. 4 του Ν. 1599/1986, να εφαρμόζεται, συνιστά παραβίαση του άρθρου 13 του Συντάγματος. (Αντίθετη μειοψηφία). Η αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας, έστω και αν αυτή είναι προαιρετική, έστω δηλαδή και αν γίνεται με τη συγκατάθεση του προσώπου, συνιστά παραβίαση του άρθρου του 13 του Συντάγματος. (Αντίθετη μειοψηφία). Όταν εκτελείται από δημόσια αρχή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, πρέπει αυτή να προβλέπεται ειδικώς από διάταξη νόμου, σύμφωνα με το Σύνταγμα, άλλως η επεξεργασία είναι μη νόμιμη και επιβάλλεται η διακοπή της, ανεξάρτητα από τυχόν παρέμβαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Ειδικώς όσον αφορά την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, όπως το θρήσκευμα, απαιτείται επιπλέον και η προηγούμενη άδεια της Αρχής. Εφ' όσον όπως έγινε από την κρατήσασα γνώμη δεκτό σε προηγούμενη σκέψη, η διάταξη της περίπτ. 20 του άρθρου 2 του Ν.Δ. 127/1969, που προβλέπει την αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας, αντίκειται στο Σύνταγμα, η επεξεργασία του ευαίσθητου αυτού δεδομένου ήταν, σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις του Ν. 2472/1997, μη νόμιμη. Ως εκ τούτου ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης προβαίνοντας, με βάση την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 4 του Ν.Δ. 127/1969, σε νέο καθορισμό του τύπου (υποδείγματος) του δελτίου ταυτότητας, με την προσβαλλόμενη απόφαση, νομίμως δεν περιέλαβε, μεταξύ των ενδείξεων των αναγραφόμενων σε αυτόν στοιχείων, την ένδειξη του θρησκειώματος, προκειμένου να διακοπεί η μη νόμιμη επεξεργασία του ευαίσθητου αυτού δεδομένου, όπως επιβάλλει ο Ν. 2472/1997. Συνεπώς η υπουργική αυτή απόφαση, στην έκδοση της οποίας αρμοδίως συμπράττει ο Υπουργός Οικονομικών, είναι, κατά το μέρος της αυτό, νόμιμη. (Αντίθετη μειοψηφία). Εν όψει του ότι, όπως γίνεται δεκτό σε προηγούμενες σκέψεις, η αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας αντίκειται στο άρθρο 13 του Συντάγματος, ο λόγος ακυρώσεως σύμφωνα με τον οποίο η απαγόρευση της αναγραφής του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας παραβιάζει το άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 53/1974, είναι απορριπτός προεχόντως ως αλυσιτελής, δεδομένου ότι οι διεθνείς συμβάσεις, που έχουν επικυρωθεί με νόμο, υπερισχύουν, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, κάθε άλλης αντίθετης διατάξεως νόμου, όχι όμως και των διατάξεων του Συντάγματος. (Αντίθετη μειοψηφία). Η συλλογή του προσωπικού δεδομένου της ιθαγένειας και η αναγραφή της στο δελτίο ταυτότητας εξυπηρετεί τον σκοπό του δελτίου ταυτότητας ως ταξιδιωτικού εγγράφου, κατά

ρητή επιταγή διατάξεων του κοινοτικού δικαίου που έχουν εισαχθεί και στην εσωτερική έννομη τάξη. Συνεπώς η επεξεργασία του προσωπικού αυτού δεδομένου είναι σύμφωνη με τις αρχές του νόμιμου σκοπού της αναλογικότητας.

ΣΤ) ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ.

Με την σχολιαζόμενη απόφαση τέθηκαν ζητήματα, που σχετίζονται με την αναγραφή ή μη του θρησκειώματος και της ιθαγένειας στις ταυτότητες, όπως, η έννοια της θρησκευτικής ελευθερίας, η δεσμευτικότητα των συστάσεων της ανεξάρτητης Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ο σκοπός του δελτίου ταυτότητας ως ταξιδιωτικού εγγράφου κ.α. Τόσο από την πλευρά της πλειοψηφίας, όσο και από την πλευρά της μειοψηφίας διατυπώθηκε πλούσια και ενδιαφέρουσα επιχειρηματολογία.

Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης περιλαμβάνει μεταξύ άλλων το δικαίωμα του ατόμου να μην αποκαλύπτει τα θρήσκευμά του. Συνεπώς η υποχρεωτική αναγραφή του θρησκειώματος στα δελτία ταυτότητας συνιστά παραβίαση του άρθρου 13 του Συντάγματος. Επιπλέον και η τυχόν πρόβλεψη της δυνατότητας προαιρετικής αναγραφής έρχεται σε αντίθεση με την θρησκευτική ισότητα η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 13 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς παρέχει έδαφος ενδεχόμενων διακρίσεων δυσμενών ή ευμενών και ενέχει τον κίνδυνο προσβολής της θρησκευτικής ελευθερίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι με την απόφαση αυτή διατυπώνεται μια εξαίρεση στο θέμα της ελεύθερης εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων: επιτρέπεται η δημοσιοποίηση των θρησκευτικών πεποιθήσεων με κάθε τρόπο (σύμφωνα πάντα με το Σύνταγμα και εφόσον γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα των άλλων και τα χρηστά ήθη), όχι όμως και σε δημόσια έγγραφα, όπως οι αστυνομικές ταυτότητες. Η συλλογή του προσωπικού δεδομένου της ιθαγένειας και η αναγραφή του στο δελτίο ταυτότητας είναι σύμφωνη με τις αρχές του νόμιμου σκοπού και της αναλογικότητας, οι οποίες κατοχυρώνονται στην οδηγία 95/46/ΕΚ και το Ν. 2472/1997. Επομένως είναι παράνομη η σχετική υπουργική απόφαση κατά το μέρος που δεν περιλαμβάνει την ιθαγένεια μεταξύ των στοιχείων του δελτίου.